

Jani Péter IV. éves hallgató,
Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
Jogász szak

Az erdélyi magyar autonómia-törekvések a regionalizáció tükrében¹

1. Előszó

Románia Alkotmányának 1. cikkelye kimondja, hogy „Románia szuverén és független, egységes és oszthatatlan nemzeti állam”². Ennek tudatában rendkívül nehéz teret adni egy olyan elképzelésnek, amely ezt az elvet megtörné. Így Romániában területi alapon szerveződő, főként pedig területi alapú kisebbségi autonómia kialakítása quasi lehetetlen. Hozzá kell tenni - a magyar szervezetek között sem egyértelmű, melyik autonómia-forma is lenne a legmegfelelőbb megoldás az erdélyi magyarság számára. Nem véletlen, hogy 1992-ben az RMDSZ is háromlépcsős autonómia-modellt tett közzé, mely a személyi-kulturális autonómiára, a helyi önkormányzatok megerősítésére, és a Székelyföldön létrehozandó un. Magyar Autonóm Körzet megvalósítására épült. Ebből a tervezetből eredeztethetjük a kilencvenes években publikált többi tervezetet, illetve a 2000 után közöltek is. Az RMDSZ kebeléből kinövő szervezetek mind-mind alkottak saját, sokszor irreális követeléseket tartalmazó dokumentumokat, azonban jelen tanulmány csupán az utóbbi években született autonómia-tervezetek összevetését, és értékelését tűzte ki céljául – nem utolsó sorban Romániának az Európai Unióhoz való csatlakozására való tekintettel, hiszen egyértelmű, hogy ez az új „állapot” ennek a kérdéskörnek is új perspektívát adott.

¹ A „Kárpát-medencei Fiatal Politológusok Konferenciája - 50 éves az Európai Unió - Többszintű kormányzás az Európai Unióban” című konferencián elhangzott előadás írott változata (Szeged, 2007. november 30. - december 1.)

² lásd: Gerencsér Balázs-Juhász Albin: A kisebbségi autonómia, Bp., 2001, 138. o.

2. Alapelvek

Az Európai Uniónak, melynek immáron Magyarország és Románia is tagja, egyik legfontosabb alapelve a szubszidiaritás, mely alapján a döntéseket és a végrehajtást arra a területi szintre kell helyezni, amely a legnagyobb átlátással és kompetenciával rendelkezik a feladat megvalósításához. Ennek értelmében a magasabb szintű szerv nem intézkedhet olyan esetben, amikor az adott célkitűzést - eredménnyel - az alacsonyabb szinten is el lehet érni.

A *szubszidiaritás* és *decentralizáció* az Unió regionális politikájának elsődleges alapelvei, hiszen az integráció ezek segítségével nem csak azt érheti el, hogy a helyi szintek felelőssége növekszik, hanem azt is, hogy minél több helyi, település- vagy régiószintű elképzelés (igény) s egyben erőforrás jelenjen meg, aktivizálódjon. A helyi, térségi kompetencia erősítése azért is fontos, hogy a nemzeti szint valóban az egész országot érintő, átfogó koncepciók kimunkálására és megvalósítására tudjon koncentrálni.

Autonómia, decentralizáció, regionalizáció – azt jelzik, hogy az egyesült Európában a határok „eltűnésével” az államon belüli, sőt, államokon átívelő együttműködéseké a jövő. Ez egyáltalán nem etnikai specialitás, hiszen egy valóban európai, polgári értékeket valló rendszer nem államok, hanem egyre inkább *autonómok* együttműködése. Ebben a kontextusban kell tehát a kárpát-medencei magyarságnak is a saját autonómiatörekvéseit értelmeznie. A többségi társadalomnak pedig azt kell belátnia, hogy az autonómia nem a szuverenitás letéteményese, az autonóm nem egyenlő a szuverénnel, mert annak megvannak a konszenzus által kialakított jogi és természetes határai, és korlátai egyaránt.

Az alapkérdés tehát mindenképpen az, hogy a kisebbségi autonómiának az állammal kompatibilisnek kell lennie, és annak közigazgatásába valamilyen formában be kell illeszkednie. Ugyanis ha ez nem történik meg, akkor a működés során az esetleges párhuzamos hatás-vagy feladatkörökből adódó zavarok nagyobb kellemetlenséget, súrlódást okoznak az autonómiának, mintha - *horribile dictu* - egyáltalán nem is létezne.

Ennek első és legfontosabb lépése, mely nem csupán a kisebbségeket érinti, a decentralizáció. A közigazgatás decentralizációjával ugyanis a helyi közösségek, tartozzanak a többségi, vagy a kisebbségi nemzethez, sokkal nagyobb beleszólással bírnak saját életük alakításába. Ez az első lépés a szubszidiaritás megvalósításához, melynek másik fontos célja a *regionalizáció*, vagyis a középszintű közigazgatás létrehozása, vagy megerősítése. Ennek a két lépésnek az elérése már bizonyos fokú biztosítékot jelent a kisebbségek jogainak védelme szempontjából. Vagyis kimondható, hogy minél több döntés hozható meg helyi, vagy

regionális szinten, a kisebbségeknek annál nagyobb esélyük van arra, hogy elsősorban a kultúra és az oktatás területén, számukra elfogadható döntések szülessenek. Ezért a legfontosabb az önkormányzatiság elérése, illetve ezzel párhuzamosan a saját kisebbségi intézményrendszer kialakítása. Épp ezek a lépések azok, amelyek a többség szerint a szuverenitást megkérdőjelezzik. A kisebb politikai egységeket tekintve ezért viszonyulnak például Romániában olyan hisztérikusan az autonómia gondolatához, valamint emiatt olyan lassú és bonyodalmas az adminisztratív decentralizáció. Ezért kell megegyezésre, kompromisszumra törekedni, hiszen a sikeres nemzetközi példák is ezt mutatják. *Salat Levente* megfogalmazása szerint, „a többségnek azt kellene belátnia, hogy az autonómia, lényegét tekintve az integráció egyik formája, és az esetek többségében stabilizáló következményei vannak, következésképpen érdemes vállalni a vele járó erőfeszítéseket³”.

3. Autonómiáról röviden

Ha magáról az autonómia fogalmáról beszélünk, rendkívül nehéz egy mondat, vagy kifejezéssel definiálni azt. A nemzetközi dokumentumokban ugyanis csak elvi tételek találhatók, melyek az autonómiák létrehozását lehetővé teszik, mint például az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201. (1993) számú Ajánlásának 11. cikkelye. Buza László megfogalmazása szerint „egyik lehetséges legjellemzőbb intézménye” az ún. harmadik típusú kisebbségi jogoknak, amely „pozitív rendelkezésekkel biztosítja a speciális kisebbségi érdekek érvényesülését azáltal, hogy az államhatalom, legalábbis bizonyos ügyeket illetően, a kisebbségekhez tartozók felett elkülönítve az ő intenciójuk szerint, esetleg az ő közreműködésükkel vagy éppen ő általuk gyakoroltatik⁴”. Buza László és más szerzők, mint *A. Eide* megfogalmazásának is legfontosabb eleme, hogy az autonómia esetében az állammal valamiféle hatalommegosztásról beszélünk, melynek keretében ruházzák föl a kisebbséget bizonyos döntéshozó jogosítványokkal. Ez a főntebb már tárgyalt szubszidiaritás lényege.

Az autonómia fogalmának definiálása, sőt, egyáltalán a kisebbségi jogok meghatározása elemi érdek a kisebbségek számára. Amíg ugyanis ezek nem tisztázódnak, addig az etalon mindig egy külföldi példa lesz – melynek egy másik helyre, jelen esetben a Kárpát-medencére, szűkebben Erdélyre való vonatkoztatása mindkét fél részéről hibás lesz. A

³ Salat Levente: Autonómiák évadja Erdélyben. Krónika, 2004. január 10, Vö: MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet: Autonómia, önkormányzatiság és kisebbségi magyar közösségépítés (tanulmány), 6. o. (Továbbiakban MTA)

⁴ Kovács P., i. m., 183. o.

kisebbség hajlani fog ugyanis arra, hogy teljes egészében átvegye azokat a megoldásokat, amiket például *Dél-Tirol*ban találtak a kisebbségi kérdés rendezésére, s ez a többséget gyanakvással fogja eltölteni a kívülről, „készen hozott” autonómia, illetve annak koncepciója iránt.

Egy dolog azonban bizonyos: a kisebbségi jogok hierarchiájának csúcsán az autonómia áll, s ezt tartják a kisebbségek védelmének legfejlettebb, és egyben leghatásosabb eszközének. Maga a szó elsődleges jelentése az önállóság, önkormányzatiság, egyszóval annak joga, hogy egy csoport, terület, intézmény a saját magát érintő kérdésekben saját maga hozza meg a döntést. *Will Kymlicka* szavaival élve, az autonómia nem jelent mást, mint „a legmagasabb jogi státuszt, amelyet egy kisebbség egy államban elérhet⁵”. A nemzeti kisebbségek esetében az autonómiának két alapvető formája létezik: a területi és személyi autonómia. Előbbi abban az esetben valósítható meg, ha a kisebbség egy adott területen, mint a Székelyföldön, többséget alkot (összefüggő tömbben él), míg az utóbbi elsősorban abban az esetben, ha egy nagyobb területen szétszórva él, így nem egy szűkebben vett földrajzi egységhez köthető, hanem a kisebbséghez tartozók szabad választásán alapul. Erre találunk jó példát a magyar szabályozásban. A területi autonómia létrejöhet közigazgatási vagy egyszerűen történelmi megfontolások alapján is, mint ahogy azt jól mutatja *Korzika*, a *Man-sziget*, vagy *Grönland* példája is. Rendszerint azokban az esetekben alkalmazzák, ha a terület nem kötődik szorosan az anyaországhoz földrajzilag, és lakossága is más nemzetiséghez, valláshoz stb. tartozik.

Egy másik álláspont szerint négy szintet lehet megkülönböztetni az autonómiákat illetően. Az első a kulturális autonómia; a második a települési önkormányzati hatáskörök kibővítése; a harmadik a középszintű közigazgatás határainak újbóli meghúzóása, úgy, hogy a határok kövessék az etnikai határokat; s végül a negyedik a szórványban élőkre vonatkozó nyelvi jogok biztosítása. Ezek közül a legfontosabb a kulturális autonómia, amely *Kovács Péter* megfogalmazása szerint „a kisebbség számára biztosított lehetőség, hogy tanulóifjúságának oktatását, mindenekelőtt nyelvi, kulturális, történelmi képzését maga végezze, hagyományait és intézményeit megőrizze⁶”. Ezen jogok biztosítása mind a személyi, mind a területi autonómiák sine qua non-ja, tehát a kulturális autonómia mindkettőhöz kapcsolható. Sok esetben, mint például Romániában, ez jelenti a kiindulópontot, melynek kivívása révén közelebb kerülnek közösségük kollektív jogainak elismeréséhez, hiszen ahogy a Jugoszlávia Békekonferencia Melletti Választottbíróság megfogalmazta, „ha egy államban

⁵ Kymlicka, Will: Igazságosság és biztonság. *Fundamentum*, 2001. 3. szám, In: MTA, 9. o.

⁶ Kovács P., i. m., 184. o.

egy vagy több olyan csoport él, amely egy vagy több etnikai, vallási vagy nyelvi közösséget alkot, e csoportoknak joguk van ahhoz, hogy identitásukat elismerjék, (...) a nemzetközi jog immár imperatív normái értelmében, az államok kötelesek biztosítani a kisebbségek jogainak védelmét⁷”.

4. Magyar megoldási javaslatok

A továbbiakban rátérnék a magyar szervezetek, nevezetesen a *Romániai Magyarok Demokratikus Szövetsége* (RMDSZ), a *Tőkés László* Európai Parlamenti képviselő nevével fémjelzett *Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács* (EMNT), valamint a *Dr. Csapó I. József* vezette *Székely Nemzeti Tanács* (SZNT) által megfogalmazott tervezetekre. Ezen dokumentumok név szerint a következők: az RMDSZ által kidolgozott, „*A romániai nemzeti kisebbségek jogállásáról*” szóló törvénytervezet, a *Bakk Miklós* által összeállított „*Kerettörvény a régiókról*”, és az ehhez kapcsolódó „*Törvény Székelyföld különleges jogállású régió létrehozásáról*”, valamint a „*Székelyföld különleges jogállású régió autonómiájának statútuma*” című, végezetül a *Dr. Csapó I. József* által szövegezett „*A sajátos státusú helyi önkormányzat statútuma*”, valamint „*A romániai magyar nemzeti közösség személyi elvű autonómiájának statútuma*”, és a „*Székelyföld autonómia statútuma*”. A tanulmány célja nem pontról pontra történő elemzés, hanem a tervezetek leglényegesebb pontjainak összevetése, illetve ezen összevetés alapján azok megvalósíthatóságának elemzése, értékelése.

A fenti alapelvek alapján, a tervezetek elsősorban a közigazgatás reformjával számolnak, amelynek keretében a helyi és a középszint megerősítése mellett jönnének létre a „sajátos státusú” régiók, vagy helyi önkormányzatok, közöttük a legfontosabbként természetesen az önálló székelyföldi régió. A területi autonómia mellett megjelenik a szórványban élők esetében alkalmazandó személyi elvű autonómia létrehozásának ötlete is.

Már a dokumentum-címekből is jól tükröződik, hogy az RMDSZ nem készített önálló autonómia-tervezetet, kormányon lévő erőként (bölcsen) csupán csak hangzatos szavakban utal annak megvalósításának szükségességére. Így kijelenthető, hogy az RMDSZ-nek, a másik két szervezettel ellentétben, kiforrott autonómia-koncepciója nem létezik. Legalábbis a területi autonómiát illetően.

De hogyan is kívánja a másik két szervezet az autonómia kérdését megoldani? Az EMNT javaslata egyértelműen a mezoszintű közigazgatás kialakítására törekszik, hiszen az

⁷ Kovács P., i. m., 191. o.

egész országban „az Európai Unió regionális politikájának, valamint az európai régiók pozitív tapasztalatai⁸” alapján létrehozandó régiókról beszél. Régió alatt egy olyan területi-közigazgatási egységet ért, amelyet „közvetlenül az állami szint alatt hoznak létre, és választott testületeken keresztül politikai önkormányzattal van felruházva⁹”. Ezzel szemben a sajátos státuszú helyi önkormányzat nem más, mint „az a helyi közigazgatási egység, ahol a nemzeti közösséghez tartozó személyek a lakosság számához viszonyítva számbeli többségben vannak, a helyi autonómia alapján, törvényben szabályozottan, sajátos státuszt kap, és a nemzeti közösség anyanyelvét az állam hivatalos nyelvével egyenrangú nyelvként használja¹⁰”. Tehát a régió *területi* elven szerveződik, míg a sajátos státuszú helyi önkormányzat *nemzetiségi* alapon, illetve az első tervezet a középszint, míg a második a helyi szint megerősítésében látja a probléma kulcsát.

A Kerettörvény is fölállítja azonban a különleges jogállású régió fogalmát, és kijelenti, hogy „az ország lakosságának többségétől eltérő, sajátos kultúrával és intézményi hagyományokkal rendelkező regionális (és nem helyi!) közösségek különleges jogállású (...) régiót a parlament által lefogadott külön törvény és a parlament által megerősített statútum alapján kaphatnak¹¹”. Nagyon fontos, hogy a Kerettörvény a régiók határait nem az (esetleges) nemzetiségi határokhoz kapcsolná, hanem az 1998-ban fölállított gazdasági-fejlesztési régiók (tkp. a NUTS II.) határaihoz, melyekben a jelenlegi megyerendszer továbbra is megmaradna, azzal a kikötéssel, hogy „a különleges jogállású régiókban a megyék helyett más, hagyományos elnevezésű körzetek (lásd székely székek) is létezhetnek¹²”.

Itt térnék ki röviden arra a 2007 végén, Csutak István által közzétett tanulmányra¹³, amelyben a szerző ezen NUTS II. régiók 1997-ben felállított határainak módosításában látja a Románián belüli regionális, elsősorban gazdasági különbségek feloldásának kulcsát – vagyis nem nemzetiségi alapon közelíti meg a regionalizáció kérdését, mint ahogy azt a tervezetek szerzői teszik, hanem gazdasági alapon! Ennek következtében statisztikailag megalapozott számítások alapján jut arra a következtetésre, hogy a három székelyföldi megyének, vagyis Maros, Hargita és Kovászna megyének önállóan kellene egy régiót alkotnia – azaz az önálló székelyföldi régió felállítását nem (elsődlegesen) a magyar kisebbségi kérdés megoldásaként javasolja, hanem a térség gazdasági felzárkózásának elősegítése végett. Amely természetesen

⁸ Kerettörvény a régiókról, Preambulum, 2. bekezdés

⁹ Kerettörvény a régiókról, I. 1. cikkely

¹⁰ A sajátos státuszú helyi önkormányzat statútuma, I. fejezet, 1. szakasz

¹¹ Kerettörvény, I., 2. cikkely

¹² Kerettörvény, I., 4. cikkely, (2) bekezdés

¹³ Csutak István: Új?Régi?Jó? - Új régiókat Romániának, Csíkszereda, 2007

nagyban hozzájárulna az itteni magyar kisebbség helyzetének javulásához. Hiszen be kell látni, hogy egy nemzetiségi alapon szerveződő területi egység csupán abban esetben lehet életképes, ha annak nem csak a politikai, hanem a gazdasági feltételei is fennállnak!

Mindezen javaslatok természetesen magukkal hoznák az olyannyira halogatott közigazgatási reform lebonyolítását is. Ennek jobb megértése végett célszerű a román közigazgatás jelenlegi állapotának felvázolása. Az „önkormányzat”, mint közigazgatási egység Romániában tkp. nem létezik, a szó román megfelelője a „helyi közigazgatás”. Ebből következik, hogy az egész közigazgatás, a francia modellt követve erősen centralizált. A helyi önkormányzatok kevés feladatot látnak el, a megyékhez hasonlóan, melyek szerepe quasi formális, hiszen működésükre a legnagyobb befolyással a kormány által kinevezett prefektus rendelkezik¹⁴. Ezek mellett jöttek létre az Uniós támogatások fogadására a fentebb már említett NUTS-ok¹⁵.

Ez utóbbi tervezet bemutatásra az RMDSZ Európai Parlamenti választási kampányának keretében került sor. Azonban az RMDSZ nem csupán ezt a javaslatot tűzte napirendjére az elmúlt néhány év során. A Tariceanu-kabinet tagjaként nyújtotta be a párt az un. Kisebbségi törvény tervezetét, amelyből sajnálatos módon a mai napig nem vált hatályos jogszabály. Ez a javaslat valamennyi Románia területén élő kisebbség helyzetének rendezése végett készült – a személyi elvű autonómia megvalósításának jegyében. A törvényjavaslat úgy fogalmaz, hogy „nemzeti közösség minden olyan nem román állampolgárból álló közösség, amely a modern román állam megalakulása óta Románia területén él, a többségi lakosságnál kisebb lélekszámú, saját etnikai önazonossággal rendelkezik, amelyet kultúrája, nyelve vagy vallása fejez ki, és ezt meg akarja őrizni, kifejezésre akarja juttatni és fejleszteni kívánja¹⁶”. Vagyis nem alkalmazza kifejezetten a kisebbség fogalmát! A tervezet fontos kitétele, hogy a nemzeti közösséget az állam elismerje, mint államalkotó tényezőket¹⁷! Már az nagy előrelépésnek számít a nemzetállami léthez foggal-körömmel ragaszkodó Romániában, hogy a Kormány által elfogadott törvénytervezetbe ez a szakasz is bekerült.

Azonban az RMDSZ törvénytervezetének nem ez a legfontosabb eleme, hanem a **kulturális autonómia** szabályozása. A tervezet kijelenti, hogy „az állam elismeri és szavatolja

¹⁴ A prefektus hasonló intézmény, mint Magyarországon az 1990-ben bevezetett köztársasági megbízott

¹⁵ A NUTS II. szinten nyolc régió került felállításra: Észak-Kelet, Dél-Kelet, Dél, Észak-Nyugat, Dél-Nyugat, Nyugat, Közép, és Bukarest-Ilfov. A három székelyföldi megye a Közép régióhoz tartozik, Szeben, Brassó és Alba (Fehér) megyékkel együtt.

¹⁶ Törvény a romániai nemzeti kisebbségek jogállásáról – Tervezet, I. fejezet, 3. cikk

¹⁷ Törvény a romániai nemzeti kisebbségek jogállásáról – Tervezet, I. fejezet, 2. cikk

a nemzeti közösségek kulturális autonómiához való jogát¹⁸”. (Csak zárójelben jegyezném meg, hogy a tervezetekben csak itt fordul elő az autonómia kifejezés!) Maga a kulturális autonómia nem más, mint „valamely nemzeti kisebbség azon képessége, hogy a tagjai által választott tanácsosok révén döntési jogkörrel rendelkezik kulturális, nyelvi és vallási identitását érintő kérdésekben¹⁹”. A kulturális autonómia hatáskörébe tartozik többek között az „anyanyelvű oktatásra vonatkozó stratégiák és prioritások kidolgozása”, anyanyelvű kulturális intézmények fejlesztése, igazgatása, saját tömegkommunikációs eszközök fenntartása, történelmi emlékhelyek megőrzése, az adott kisebbség „kulturális, nyelvi, vallási önazonosságának megőrzése, fejlesztése”, illetve „a nemzeti közösséget képviselő személyek kinevezésére történő javaslat benyújtása²⁰”.

A tervezetek harmadik csoportját a sajátosan a Székelyföld számára készített statútumok alkotják. Mindkét tervezet fontos eleme, hogy kijelentik: „a régió politikai-közigazgatási autonómiája nem sérti Románia területi integritását és szuverenitását²¹”. A részletekbe menő elemzést kerülve kijelenthető, hogy mindkét dokumentum igen részletesen tárgyalja a régióban létrehozandó szerveket²², azok felállítását, működésének egyes szabályait, illetve a magyar-román kapcsolatot.

Tehát három, koncepciójában, terjedelmében, kidolgozottságában is eltérő dokumentumcsoporttal van dolgunk. Az RMDSZ-féle törvénytervezet a legátfogóbb, mint ahogy azt címe is mutatja, nem csupán a magyar kisebbségre koncentrál, mint ahogy azt a Csapó József-féle tervezetek teszik. A Bakk Miklós által szövegezett dokumentumok ebben a tekintetben átmenetet képeznek, hiszen először egy átfogó regionális koncepciót tár elénk, melynek keretében jönnének létre a különleges státuszú régiók, elsősorban Székelyföld.

5. Összegzés

A megvalósítás szempontjából az RMDSZ törvényjavaslata jutott a legtovább, hiszen azt a román kormány elfogadta, igaz, a parlamenti tárgyaláson a javaslat nem kapta meg azt a támogatást, ami az elfogadásához kellett, elsősorban a(z akkor még) kormánypárti Demokrata Párt ellenállása miatt. A Csapó-féle dokumentumot, a Székelyföld autonómia statútumát a

¹⁸ Törvény a romániai nemzeti kisebbségek jogállásáról – Tervezet, V. fejezet, 56. cikk

¹⁹ Törvény a romániai nemzeti kisebbségek jogállásáról – Tervezet, V. fejezet, 57. cikk, (1) bek.

²⁰ Törvény a romániai nemzeti kisebbségek jogállásáról – Tervezet, V. fejezet, 58. cikk, a-j;

²¹ Székelyföld autonómia statútuma, I. fejezet, 3. szakasz; Törvény Székelyföld különleges jogállású régió létrehozásáról, I. fejezet, 1. szakasz, (5) bekezdés

²² Önkormányzati Tanács (döntéshozó szerv), az Önkormányzati Bizottság (végrehajtó szerv), illetve Székelyföld elnöke

2006. március 15-én Székelyudvarhelyen megtartott Székely Nemzetgyűlés egyhangúlag elfogadta, melynek jogi relevanciája nem volt, mint ahogy a Székely Nemzeti Tanács által 2006 végén, 2007 elején Székelyföldön megtartott „népszavazásnak” sem.

Mindezek alapján kimondható: ez utóbbi tervezeteknek semmi esélye arra, hogy érdemi vita tárgyává váljanak akár a parlamentben, akár azon kívül. Nem csupán azért, mert nem ismertek maguk a dokumentumok még a magyar lakosság körében sem, hanem mert a román politikai elit számára az RMDSZ az egyetlen olyan elfogadható politikai erő, amely a magyarság akaratát, véleményét, érdekeit képviselni tudja, és ami a legfontosabb, tárgyalóképes partnere tud lenni a Kormánynak (aminek jelenleg épp tagja), és a többi parlamenti pártnak. Ez a Székely Nemzeti Tanácsról (SZNT) nem mondható el. Egyszerűen túl radikális. Román szemszögből. A már említett nemzetállami tudat, és felfogás miatt. Ezért nem szerencsés az SZNT egyoldalú kezdeményezése az autonómiára, hiszen ez egy olyan nehéz, és bonyolult kérdés, amelynek rendezése rövidtávon, és főként egyoldalúan nem valósítható meg. A kulturális autonómia a kisebbségi jogok minimumát jelenti. De a jelenlegi romániai helyzetben, kisebbségi alapon, ennek van a legnagyobb realitása. Ami nem utolsó sorban egy esetleges területi autonómia első lépése is lehetne. Azonban véleményem szerint nem elsősorban ezt a javaslatot kellene foggal-körömmel keresztülvinni a törvényhozáson, hanem a közigazgatási reformot, beleértve a jelenlegi NUTS II. régiók határainak módosításával létrehozott mezoszintű közigazgatási egységek megvalósítását.

Ha ezeket úgymond „megszokja”, befogadja a román többség, talán könnyebb lesz elfogadtatni a továbblépést is. De ne legyünk naivak. Kelet-Európában még nem történt meg a nemzetek, népek „kibékülése”, mint ahogy az nyugaton történt a németek és a franciák esetében. Ott is, Dél-Tirolban is évtizedek teltek el, amire a kérdés megoldódott. Kellott ehhez a gazdasági együttműködés szükségszerűségének felismerése, és természetesen az Európai Unió, illetve elődje, az Európai Gazdasági Közösség létrejötte, és sikeres működése. Nem véletlen, hogy mind az anyaországban, mint határainkon túl egyre több olyan nézet is napvilágra kerül, mely a kisebbségek, így elsősorban a magyar kisebbség helyzetének megoldódását az Uniótól várja. Immáron elmondhatjuk, hogy hazánk mellett Románia is tagja az EU-nak. Vajon képes lesz-e a nyugati recept szerint létrejött szervezet a kebelében megbúvó közép-kelet-európai államok évtizedes kisebbségi konfliktusait megoldani? Képes lesz-e a decentralizáció és a szubszidiaritás annyit hangoztatott eszméivel megváltoztatni milliók életét? Vagy valóban a dél-tiroli példát kell itt is alkalmazni? Netán a belgát? Vagy a spanyolt? Nincs egyértelmű válasz. De érződik, hogy egyik megoldás sem az igazi a

határokon túl élő magyarság, így az erdélyi számára. Szemléletváltásra van szükség. Elsősorban a többségi lakosság részéről. Be kell látniuk, hogy nem törekszik már senki sem a határok megváltoztatására, hiszen ha valami, akkor ez valóban lassan, de biztosan a feledés homályába kerül esetünkben is, valamint hogy a kisebbség kultúrája is olyan védendő érték, amelynek eltűnése űrt hagy maga után, mint az történt a szászok esetében is.

Hiszen a multikulturalizmus fontos az Unióban, ahogy a szervezet jelmondata is mondja: *Unitas is multis, vagyis Egység a sokféleségben*. Ahogy Pomogáts Béla fogalmaz, „az európai integráció belső erejét éppen a multikulturalizmus adja²³”. Amíg ez a szemléletváltozás nem következik be, nem lehet sem személyi, sem területi autonómia.

De nem csupán a többségen múlik a siker. A kisebbségnek sem egyéni „akciókkal” kellene színre lépnie, hanem egyeztetni kellene. Persze kérdés, hogy kivel, amikor a politikai elit nagy része hallani sem akar semmiről, amiben benne van az autonómia szó... Rendkívül nehéz, de másképp nem mehet. Dél-Tirol esetében a sikerhez hozzájárult az anyaország sikeres és hathatós támogatása is. Erről esetünkben azt hiszem nem igazán lehet beszélni. Nem született ugyanis egy kormányzati ciklusokon átívelő koncepció a hatáson túli magyarság támogatására, a hirtelen jött ötletek pedig a szomszédok quasi egyöntetű rosszallására voltak ítélve, így a nyilvánvaló jó szándék ellenére is csak nehezebb helyzetbe hozta külhoni testvéreinket.

²³ Pomogáts Béla: Sokarcú erdélyiség – Multikulturális hagyományok, In.: Európai Tükör, 2005/1 (január), 8. o.
De inisprudencia et iure publico 10
JOG- ÉS POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRAT
II. évfolyam, 2008/2. szám